

Report de treball
sobre la campanya
per a l'ús
oficial
de la llengua catalana

febrer 1974

REPORT DE TREBALL SOBRE LA CAMpanyA PER A L'ÚS OFICIAL DE LA LLENGUA CATALANA

A proposta de la delegació de l'Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans, la Comissió Permanent de l'Assemblea de Catalunya, en la seva setena sessió, va acordar de llançar una campanya per a l'ús oficial de la llengua catalana i va crear una comissió especial que se n'encarregués, la qual comissió ha elaborat aquest report.

I. INTRODUCCIÓ

=====

1. Plantejament teòric

Les reivindicacions democràtiques que afecten la llengua i la cultura catalanes tenen un pes específic i molta més importància que no els assenyalen alguns plantejaments polítics antifeixistes.

Respecte a la llengua, la seva funció auxiliar, com a mitjà de comunicació entre els homes, consisteix no pas a servir una sola classe en detriment de les altres classes, sinó a servir de la mateixa manera la societat sencera, totes les classes de la societat. Ara, malgrat aquesta condició de mitjà de comunicació, la llengua seria un sistema de signes substituïble si no fos alhora una institució social-cultural, l'expressió d'una cultura nacional.

Respecte a la cultura, el plantejament sol ser diferent. S'ha dit que el contingut de la cultura pot variar segons quina sigui la classe dirigent. Així podem parlar de cultura feudal, cultura burgesa, cultura proletària. Cultura i llengua són dues coses diferents. La cultura pot ser burgesa o socialista, mentre que la llengua, com a mitjà de comunicació, és sempre una llengua comuna a tot el poble i pot servir tant la cultura burgesa com la socialista. Cal fer, però, algunes precisions. En primer lloc, és útil distingir entre cultura - patrimoni i els mitjans de producció de cultura: quant als mitjans de producció la distinció entre cultura burgesa i cultura socialista, per exemple, és perfectament aplicable (hi ha un control burgès de la cultura o bé un control socialista d'aquesta); quant a la cultura - patrimoni, l'aplicació d'etiquetes és més arriscada si en traiem unes conclusions de tipus mecànic (per exemple, si diem que cal rebutjar en bloc la cultura feudal o la cultura burgesa, perquè han estat superades per la cultura socialista). Cal tenir en compte que al llarg de la història els continguts culturals han estat assumits, transformats, a cada època, per les necessitats culturals del moment. Així, Lenin reconeixia el dret de la cultura socialista russa de fer - se seva la tradició cultural democràtica russa. Encara més: utilitzar tota la tradició cultural en bloc com a ferment per a les noves necessitats culturals. "La cultura proletària no abolix la cultura nacional, li dona un contingut". En un altre sentit i referint - nos concretament a la cultura popular val la pena de recordar unes paraules de Gramsci: "El folklore no ha de ser concebut com una extravagància, una estranyesa o un element pintoresc, sinó com una cosa molt seriosa i que cal prendre seriosament. Només així l'ensenyament serà més eficient i determinarà la naixença d'una nova cultura en les grans masses populars, és a dir, desaparixerà la distància entre cultura moderna i cultura popular o folklore."

Resumint, doncs, tenim que la llengua és un mitjà de comunicació, però no només un mitjà de comunicació, sinó el vehicle d'una cultura nacional. És en aquest marc que adquireix tota la seva importància social un conflicte lingüístic.

2. El conflicte lingüístic

El conflicte lingüístic és una situació en què una llengua es troba oprimida per una altra, en què una llengua és dominant i una altra és dominada. Una situació com aquesta denota sempre un fet d'opressió nacional, que és una forma d'explotació classista. Cal remarcar aquesta circumstància, que es dona fins i tot en casos aparentment contradictoris, com és el cas espanyol respecte a les nacionalitats oprimides (catalans, bascos i gallecs). Quan hi ha opressió nacional hi ha uns interessos de classe (imperialistes, centralistes), que necessiten, tant en un pla ideològic i polític, com en un pla estrictament socioeconòmic, aquesta opressió per tal de poder portar a terme l'explotació.

3. La ideologia espanyolista

Això és molt clar en el cas de l'estat espanyol. Per referir - nos només al període franquista, podríem multiplicar els exemples de justificació de l'opressió de les nacionalitats no castellanes, que utilitzà una terminologia típicament imperialista fins els anys cinquanta. Podríem reproduir aquí els arguments de Ramiro Ledesma, d'Onésimo Redondo, de José Antonio Primo de Rivera o del mateix Franco a favor de l'imperialisme. N'hi ha prou amb recordar que aquesta ideologia imperialista, postulat inevitable d'una política centralista feixista, s'aplicava directament en l'opressió de les nacionalitats de l'Estat espanyol, perquè als ulls de l'oligarquia financera - terratinent era l'únic mitjà de controlar aquest estat, era l'únic mitjà de neutralitzar els corrents "disgregadors" (llegiu: democràtics) que la República va posar en evidència. L'historiador falangista García Venero, professor a l'escola central de policia, va escriure ben clar: "Parece que se pretende diluir un motivo fundamental de la guerra presente: el separatismo (...). Recordese, no olvidemos que el glorioso, el magno, el español cumbre que se llamó José Sanjurjo se levantó el 10 de agosto de 1932 contra el separatismo. Sanjurjo fue profeta, mártir de la guerra actual... No extrañe la alusión precedente a los orígenes de nuestra guerra. Hemos de repetirla incansablemente. La FALANGE nació contra el separatismo, y nuestra violencia permanente se apoyaba en las pretensiones de disgregación de España, o de sometimiento de nuestra independencia. La FALANGE no se limita a señalar a los enemigos con la denominación de "rojos". Para nosotros es indispensable recalcar que estamos luchando contra los "rojo-separatistas". Separatistas de derecha y de izquierda..." (8 abril 1937).

Però aquest imperialisme havia de tenir un contingut nacional i aquest no podia extreure's sinó de Castella. En el discurs donat a Burgos el 4 d'octubre de 1936, el mateix Franco ho recordava als seus generals: "Al levantarnos con aquello no defendíais sólo un espíritu castellano nacional (sic!), sino que resolvíais un problema de civilización, demandado por un espíritu castellano, un espíritu español que iba faltando a España". Més endavant, pel febrer de 1937, declarà als corresponents estrangers: "En cuanto a la suerte futura de Cataluña, hemos de decir que ésta es precisamente una de las causas fundamentales de nuestro levantamiento. Si abandonásemos Cataluña a su propio destino, llegaría a ser un grave peligro para la integridad de la patria". Finalment, l'any 1938, el mateix Franco diu: "España se organiza en un amplio concepto totalitario, por medio de instituciones nacionales que aseguren su totalidad, su unidad y su continuidad. El carácter de cada región será respetado pero sin perjuicio para la unidad nacional, que la queremos absoluta, con una sola lengua, el castellano, y una sola personalidad, la española."

El tema central d'aquesta ideologia, al voltant de la qual es vertebra l'actitud política de la llengua dominant en el conflicte lingüístic, ha estat, doncs, i és encara, la "Unidad": primerament, com a suport de la idea d'"Imperio"; després, com a eix del concepte "Unidad de destino en lo universal". La "Unidad" representa ideològicament la necessitat d'amagar: a) la lluita de classes, al·ludida amb una terminologia despectiva ("luchas estériles"); b) les lluites democràtiques de reivindicació nacional de pobles que es troben sotmesos dins l'Estat espanyol unitari (els Països Catalans, el País Basc, Galícia). No és pas per atzar que aquestes dues lluites, inseparables l'una de l'altra, foren el motor que propulsà el procés democràtic-revolucionari desplegat del 1931 al 1939. I és precisament per tal d'evitar el desvetllament d'aquestes forces que l'estat franquista basa la seva ideologia i la seva estratègia repressiva en la proclamació teòrica i la defensa pràctica de la "unidad", absolutament necessària per a mantenir la dominació de les classes vencedores el 1939. Per aquesta raó, a tots els discursos importants dels dirigents, de Franco en avall, i a totes les declaracions programàtiques de govern hi trobem en primer lloc l'afirmació de la "Unidad".

El seu mateix caràcter central ja indica, però, que el problema no és d'avui. El franquisme no se l'ha inventat. En realitat, el franquisme no ha fet sinó, en el terreny de la pràctica, acumular en un breu espai de temps el procés repressiu que havia tingut lloc al llarg de dos segles (el qual, en temps de la República, s'havia començat a invertir, convertint-se en un procés alliberador); i, en el terreny de la teoria, delimitar ben bé la ideologia centralista-imperialista que li servia de suport. La conseqüència lògica no podia ser, i no ha estat, altra que l'agudització del conflicte.

II. ANTECEDENTES HISTÓRICOS

1. Orígens històrics de la repressió

Deixant de banda el decret de Lluís XIV de França del 2 d'abril del 1700, que prohibeix l'ús públic del català al Rosselló, Felip V, després de l'ocupació militar, obre un procés - amb molts punts de contacte amb el que s'inicia el 1939 -, que executa, bé que de moment només en part, els desigs de l'aristocràcia terratinent castellana representada pel Consejo de Castilla. Tres decrets destrueixen les estructures polítiques catalanes i eliminen l'ús oficial del català, mantingut fins aleshores: la pragmàtica del 29 juny 1707 (País Valencià), i els decrets de nova planta del 16 gener 1716 (Principat) i del 16 maig 1716 (Mallorca i Eivissa). Les altres mesures repressives preconitzades pel Consejo de Castilla (informe del 13 juny 1715) s'anaren aplicant successivament per mitjà d'instruccions secretes com la de 1717 als corregidors, i, sobretot, a través de nombrosos decrets. Els més

significatius foren la real cèdula d' Aranjuan (23 juny 1768), " . . . para que en todo el reyno se actúe y enseñe en lengua castellana, . . . " completada el 1780 i confirmada el 1858, i el real decret de 1773, obligant a portar la comptabilitat en castellà, sota pena de nul·litat. Aquestes mesures no afectaren Menorca mentre aquesta illa va pertànyer a l' Imperi Britànic (1713 - 1783), però hi foren aplicades de cop ran de la seva incorporació a l' Estat espanyol unitari (1783).

2 . Continuïtat de la repressió

La tradició repressiva imperialista de l' aristocràcia castellana, cal no perdre - ho de vista, després s' encarnà en el falangisme, perdura tot al llarg del segle XIX i del començament del XX. Se succeïxen les mesures legals destinades, bé a confirmar les mesures anteriors, bé a ampliar - ne l' extensió (1837, càstigs als alumnes; llei del notariat castellà obligatori als documents; 1867, real ordre prohibint les obres teatrals " exclusivamente escritas en qualquiera de los dialectos de las provincias de España "; 1899, ordre de predicar en castellà; real decret, catecisme en castellà). Les mesures legals i les sancions s' intensifiquen durant la Dictadura de Primo de Rivera.

3 . Resistència popular

La mateixa freqüència amb què cal que siguin confirmades les mesures repressives és un testimoni de la resistència popular a admetre - les . L' informe de Patiño (1715) ja constata que els catalans són amants de la llibertat i que " son apasionados a su patria, con tal exceso que les hace trastornar el uso de la razón, y solamente hablan en su lengua nativa ". Aquesta actitud de les classes populars catalanes traspasà en innombrables manifestacions de la voluntat decidida de mantenir les característiques nacionals, començant per la més evident externament, la llengua pròpia. No podem fer aquí una anàlisi detallada d' aquesta resistència popular, però la simple constatació de la pervivència d' aquestes característiques fins avui n' és el millor testimoni.

4 . La capitulació burgesa

No examinarem l' intent frustrat de fer una revolució burgesa per part de les burgesies catalana i basca al llarg del segle XIX. Hi ha textos que expliquen prou el fenomen. Ens entretindrem, en canvi, a parlar del segle XX perquè és el període que té un interès més immediat per a nosaltres.

La burgesia catalana, alguns sectors de la qual havien impulsat la Restauració borbònica de 1875, aviat s' adonà de la precarietat de la situació, d' les febleses i contradiccions d' un Estat que enganyava el seu desenvolupament. Gradualment va prenent cos en un sector important de la burgesia catalana la idea de galvanitzar el gran potencial humà que representa el poble català, canalitzant el seu descontent contra el centralisme i el seu sentiment patriòtic erigit - se com a classe hegemònica dins Catalunya, a fi de presentar - se amb una situació de força enfront de l' oligarquia terratinent. Aquesta és la temptativa d' una part de la burgesia catalana. No sembla que fos una temptativa ben vista globalment per tota la burgesia catalana. És més aviat un fruit de la desesperació davant les dificultats d' accedir plenament al control de l' Estat. Fins i tot si considerem la Lliga com el partit més representatiu de la burgesia catalana, no comprendrem les vacil·lacions de la seva política durant el primer terç del nostre segle, si no es veient aquella temptativa nacionalista, com a temptativa desesperada, oportunista, jugada amb recança. Si no es té en compte això no es pot comprendre el fàcil abandonament, no ja del nacionalisme, no defensat mai de forma programàtica, sinó del simple catalanisme, per bona part dels homes de la Lliga l' any 1936 o abans. Tractant - se d' una component ideològica i política tan important, no s' hauria abandonat amb tanta facilitat: això ens prova que el catalanisme de l' alta burgesia catalana era precari des del començament. Així s' explica l' aparent contradicció del fet que un bon sector de l' alta burgesia ha estat de fa temps (i no solament des del 1939) castellanoparlant.

La Lliga es mostra políticament hàbil, com ho demostra la Solidaritat Catalana i, sobretot, el seu gran triomf, la Mancomunitat. Es mostra capaç de mobilitzar sectors diversos de la societat catalana que no sempre comparteixen la seva ideologia o la seva política, però que estan interessats en l' alternativa que el partit ofereix dins el marc de la migrada autonomia administrativa de què disposa. L' esforç es concreta en resultats en l' ordre escolar, en l' ensenyament, en la sanitat, en la cultura i en tot allò que avui anomenen infraestructura. Els resultats no es mouen encara d' un marc minoritari - el govern de Madrid tampoc no ho hauria tolerat - però són prou espectaculars per exhibir - los enfront de qui sigui per demostrar que la Lliga és capaç de governar, i que ho pot fer amb eficàcia. Al mateix temps, aquests èxits permeten a Cambó i als homes de la Lliga de presentar - se davant el poble català com a profunds catalanistes. Aquesta temptativa es frustra amb la Dictadura de Primo de Rivera, que reprèn la política de repressió contra la llengua i la cultura catalana. És cert que, ja abans, l' oportunisme de la Lliga s' havia posat en relleu (1917-19), però és l' any 1923 quan el seu fracàs es fa més estrepitos.

D'una banda, la reacció espanyolista, personalitzada en el dictador, comença abolint la Mancomunitat de Catalunya i prossegueix amb un increment de la repressió sobre els moviments democràtics de reivindicació nacional i sobre totes les manifestacions externes de la realitat nacional popular en què aquests es basen (la llengua, la cultura, etc.); de l'altra, la burgesia catalana, a fi de defensar els seus interessos de classe, s'oblida dels tímids plantejaments "regionalistes" que alguns dels seus sectors havien defensat fins aleshores i dona el seu ajut a l'experiment dictatorial, assaig general del franquisme.

5. El període republicà

La República és l'intent de resoldre els problemes plantejats per una societat anacrònica en crisi, que la Dictadura no havia fet més que aguditzar. Un d'aquests problemes pendents és el que plantegen les diverses realitats nacionals existents dins l'Estat espanyol. Per primera vegada és afrontat d'una manera directa.

Es interessant de subratllar que l'Estatut d'autonomia plebiscitat pel poble català el 1931 no s'obrí pas fàcilment a les Corts de la República espanyola, on les tensions entre els corrents reaccionaris i els democràtics, i la pressió del nacionalisme imperialista, que les oligarquies castellanques havien aconseguit de fer penetrar en amples sectors no oligàrquics del grup nacional majoritari dins l'estat, arribaren a posar -lo en perill. Només el fet que l'enfonsament de l'Estatut amenaçava de conduir també a l'enfonsament de la República permeté que la lluita aferrissada de les classes populars catalanes per defensar -lo arrenqués a les Corts l'aprovació d'un Estatut considerablement retallat. Tanmateix, malgrat les seves limitacions, l'Estatut d'autonomia de 1932 és un intent de tancar el procés d'opressió nacional que s'havia obert al començament del segle XVIII. En el pla de la llengua, que és el que aquí particularment ens interessa, malgrat les retallades, l'Estatut va comportar el restabliment, passats més de dos-cents anys, de l'ús oficial del català, bé que ara al costat del castellà (cooficialitat). De mica en mica, el català recupera les seves posicions públiques, s'estén socialment, el seu ús es comença a normalitzar.

El procés de normalització de l'ús de la llengua catalana creix continuament i no s'atura, sinó que, tot al contrari, s'accentua, durant el període 1936-39. En efecte, una de les coses més interessants a remarcar d'aquest període és que el procés revolucionari representa per a Catalunya, en general, el refermentament de la seva lluita per l'alliberament nacional: si l'any 1935 a Barcelona encara s'editaven 12 diaris en castellà contra només 5 en català, l'any 1937 la proporció és de 8 a 6; si a la resta de Catalunya s'editaven fins al 36 alguns diaris en llengua castellana, després d'aquesta data tots són en llengua catalana; etc. No és estrany, doncs, que fos també en plena guerra (1938) que el govern de la República decretés l'ensenyament de la llengua del país als instituts del territori valencià, donant com a argument que "sabemos, hace mucho tiempo, que las libertades de las pequeñas nacionalidades existentes en la Península están íntimamente ligadas a la suerte total de España; por eso, todas ellas han contribuido a ganar la guerra; han ayudado firmemente al Gobierno. Y éste, en justa recompensa al albergue que se le dispensó por los valencianos, incluye ahora su lengua en los estudios de Bachillerato".

Durant el període republicà, doncs, s'inaugura una etapa de ple desenvolupament per a la llengua i la cultura catalanes, coincidint amb el procés democràtic obert a tot l'Estat espanyol:

- La llengua catalana és llengua oficial, al costat del castellà. Totes les principals disposicions de l'administració pública es redacten en les dues llengües, incloent -hi els rètols públics. El principi de l'elecció de la llengua per part interessada és aplicat a l'administració de justícia, als actes notariais, etc. El mateix principi s'aplica a l'administració local, si bé, per la mateixa força dels fets, no és estrany que el català hi sigui la llengua predominant.

- El català es fa servir en l'ensenyament primari, mitjà i tècnic, en règim d'ensenyament bilingüe. A la Universitat autònoma els estudiants poden escollir els professors que ensenyen una mateixa disciplina en una llengua o en una altra. Tot alumne no català matriculat a Barcelona ha d'acreditar l'aprenentatge del català al cap d'un temps prudencial, almenys perquè l'entengui encara que no el parli.

- Quant als mitjans de comunicació social, ja hem dit alguna cosa sobre els diaris: cal afegir que molts diaris i revistes en llengua castellana, sobretot els de fora de Barcelona, eren en la pràctica bilingües. Els setmanaris, els quinzenaris, les revistes mensuals i altres publicacions periòdiques - més nombroses que en cap altra època anterior: es calcula en prop d'un miler - eren en la majoria catalanes i, bastants, bilingües. La radiodifusió retransmetia pràcticament en català, en particular la Radio Associació de Catalunya. Fins i tot en cinema es començava a fer algunes pel·lícules catalanes i a doblar -ne d'estrangeres (ens trobàvem, no ho oblidem, en els primers anys del cinema sonor).

- La llibertat de llengua era completa per a les empreses i persones privades. Tanmateix, el procés d'extensió social del català dins tota la societat catalana havia de portar necessàriament a una catalanització de la major part de manifestacions orals i escrites, fenomen que correspondia a la situació lingüística real (els castellanoparlants eren una minoria molt reduïda i tots ells acabaren aprenent, ni que fos passivament, el català: recordem la campanya massiva de suport a l'Estatut de 1931 pels immigrants que encara no tenien capacitat legal de votar). De mica en mica, doncs, el català recuperava les posicions públiques i privades que li corresponien com a llengua nacional.

Cal insistir en el fet que aquest procés no era gens imposat sinó que es portava a terme amb una àmplia mobilització del poble català. En aquest ampli moviment democràtic i nacional coincidien totes les classes i capes populars de Catalunya, des de la classe obrera i els camperols fins a la petita burgesia urbana i rural, amb alguns sectors de la mitjana burgesia. Aquesta és una de les raons fonamentals del fet que la sedició franquista fos venguda a Catalunya el 19 de juliol i que el poble català resistís fermament als embats de la coalició nazi-feixista, tan poderosa, fins a les acaballes de 1938.

6. El període franquista

El panorama polític i cultural que acabem de descriure canvià radicalment amb la derrota de la República. El dia 5 d'abril de 1938, coincidint amb l'ocupació franquista de Lleida, era abolit l'Estatut d'autonomia de Catalunya "en mala hora concedido por la República" - segons l'exposició de motius - per una llei dictada per Franco. Aquesta llei és el començament d'una allau de disposicions que es proposen esborrar qualsevol indici de nacionalitat, qualsevol rastre d'autonomia. S'inicia, així, una etapa d'opressió nacional que pren les formes més violentes conegudes des de 1714.

El dia 10 d'agost de 1938, el "delegado de Orden público" de Lleida disposa, entre altres coses:

"Respecto al uso del dialecto catalán, hay que atenerse estrictamente a las órdenes de la Superioridad; pero quiero dirigirme a todos los españoles de esta provincia para decirles que los momentos actuales exigen que todos demos pruebas de un ferviente españolismo y entusiasmo por la Causa. Estos sentimientos es necesario evidenciarlos y exteriorizarlos; y, lógicamente, se da una prueba de ello no habiéndolo en público (por lo menos)".

Caiguda Barcelona, el 27 de gener de 1939 el "Jefe de los Servicios de Ocupación de Barcelona" i sots-secretari d'Ordre Públic, és a dir, la màxima autoritat governativa, va dictar un ban, potser més matisat de llenguatge, però en la mateixa línia:

"Persuadido de que Cataluña siente a España y la unidad española pese a la maldad de algunos y a los errores de muchos, el Caudillo Franco formula la promesa solemne de respetar en ella todo lo auténtico e íntimo de su ser y de su autarquía moral que no aliente pretensiones separatistas ni implique ataques a aquella sacrosanta unidad. Estad seguros, catalanes, de que vuestro lenguaje en el uso privado y familiar no será perseguido" . . . (Subratllat nostre).

La persecució implacable de tot vestigi de personalitat nacional - de la qual la llengua és potser la característica més visible es traduí en la prohibició de l'ús públic del català en totes les seves manifestacions orals i escrites. Fins i tot en els municipis rurals on a penes coneixien la llengua castellana la persecució s'aplicà tenaçment. El català fou extirpat de l'ensenyament en tots els seus graus, incloent-hi l'ensenyament pre-escolar, mesura greu rarament aplicada fins en els Estats més autoritaris. Es van destruir nombrosos llibres, alguns només pel fet de ser escrits en català, i fou prohibida l'edició de llibres catalans, fins i tot els religiosos. Les biblioteques públiques i privades foren "depurades" i algunes clausurades. Les emissores de ràdio catalanes van ser apropiades i hi fou rigorosament prohibit l'ús del català. Les cooperatives, les mutualitats, les entitats semipúbliques o privades, les empreses, etc., foren obligades a usar exclusivament la llengua castellana tant en les seves manifestacions externes (rètols, anuncis, etc.) com en l'àmbit estrictament intern (impresos, cartes, comunicacions internes, etc.). Fins i tot l'Església, que en general a Catalunya s'havia mostrat favorable a l'ús de la llengua catalana, participà d'aquestes mesures repressives. Així el vicari general de la Diòcesi de Barcelona va donar les següents instruccions, l'endemà de l'ocupació (2 - III - 1939):

"Accediendo gustosamente a las indicaciones que nos han sido hechas por las dignísimas Autoridades de esta Provincia, rogamos a los Reverendos Rectores de iglesias, en la seguridad de que nuestro ruego será devotamente atendido, que en los actos de culto público que se celebren en sus respectivos templos no se use otra lengua vernácula que la lengua española".

Un testimoni d'excepció, Dionísí Ridruejo, aleshores capide propaganda de Falange, comenta així la situació:

"La llegada de las tropas "nacionales" a Barcelona - puedo hablar de ello porque constituyó mi primera decepción, mi primera crisis de esperanza frente a la acción en la que participaba - fue, para empezar, una apoteosis. Pero, inmediatamente después, una brutalidad (. . .). Durante años fueron prohibidas todas las manifestaciones escritas y las oralmente públicas en idioma regional. Los institutos de cultura cerrados, la enseñanza del idioma proscrita, los rótulos comerciales traducidos y las ciudades y los pueblos llenos de impertinentes recomendaciones: "Hablad en español", "Hablad en el idioma del imperio", etc. El cuadro de las autoridades políticas y de los funcionarios, incluidos los maestros, fue sistemáticamente forastero.

"En el orden económico se hizo todo lo posible para beneficiar el resto de España, con la extensión de la industrialización, pero se procuró extremar el criterio en sentido negativo, a disfavor de las regiones culpables, para darles a entender que se las castigaba frenando su ya notable desarrollo. He tenido noticia de innumerables expedientes de iniciativa catalana y capital catalán para la instalación de industrias nuevas, resueltas con la fórmula de "autori-

zadas fuera de Cataluña". En fin, los periódicos de Barcelona y Bilbao - todos ellos en lengua castellana - se encargaron durante años de "españolizar" las correspondientes regiones" (Escrito en España, pàgs. 177 - 178).

Aquesta situació repressiva, en les seves formes més violentes - recordem els milers de "rojo - separatistas" que foren afusellats - durà fins l'any 1945, quan el triomf dels aliats sobre el nazi-feixisme obliga a una "adaptació" del règim a les noves circumstàncies internacionals. De tota manera, mentre la Falange continua essent la principal força ideològica del règim - aproximadament fins a 1955 - 57 - l'opressió nacional, en el pla cultural inclòs, s'aplicarà ostensiblement. És gairebé simbòlic que un franquista tan notori com Luis de Calinsoga - nomenat directament pel govern com a director de "La Vanguardia" per l'1 d'abril de 1939 - es mantingui en el seu càrrec fins a l'any 1959 i que el motiu de la seva dimissió sigui una campanya popular contra ell pel fet d'haver protestat contra un acte religiós predicat en català.

III. SITUACIÓ ACTUAL

=====

1. Conquestes democràtiques

A mesura que el moviment democràtic es va refent de la dura repressió que l'amputà dels seus millors homes, el règim ha de cedir en les formes més violentes de l'opressió nacional. Gradualment el govern autoritza certes manifestacions parcials de la cultura catalana. Primerament, són els llibres (1946), però només els de caràcter minoritari i fins el 1963 molts temes no són aptes per ser tractats en català; tampoc les traduccions al català no són permeses fins a aquesta data. Més rigorosos es mostren amb les revistes, com ho prova el fracàs de "Tele/estel" fonamentalment per pressions polítiques del règim; les poques revistes permeses en català - que es poden comptar amb els dits - s'han desenvolupat en circumstàncies molt especials, sigui perquè depenen de l'Església (el cas de "Serra d'Or" n'és l'exemple més notori), sigui perquè originàriament no eren "perilloses". El govern, en canvi, es manté absolutament intransigent en la negativa a autoritzar cap diari en català. Quant a la ràdio i a la TV són autoritzades només a transmetre emissions breus, de caràcter culturalista o minoritari, generalment en hores desavinyants. Per un moment (1962 i anys següents) el fenomen de la Nova Cançó Catalana agafa per sorpresa les autoritats i no poden impedir la mobilització que provoca, especialment entre la joventut, però no triguem a entrar en joc els mecanismes de censura i de control que en frenen el desenvolupament. Quant a l'ensenyament del català, la nova Llei d'Educació es veu forçada a recollir una situació incontenible - l'exigència d'aprendre català per nuclis cada vegada més extensos del nostre poble, - no solament els autòctons sinó també els immigrants -, però posa entrebancs no ja a l'ensenyament en català, en la qual cosa el règim es mostra irreductible, sinó al simple aprenentatge de la nostra llengua en condicions favorables.

En resum, els propòsits del règim, malgrat els canvis de façana, continuen essent els mateixos de l'any 1939: anorrear tot vestigi de la personalitat nacional de Catalunya i arraconar la llengua i la cultura catalanes al pur folklore. Només si tenim en compte la fidelitat del règim als seus principis, podem comprendre les aparents "contradiccions" amb què aplica la seva política cultural anticatalana. Totes les manifestacions tolerades de la cultura catalana tenen un caràcter minoritari: cap dels instruments que podrien fer sortir la cultura catalana del ghetto a què està condemnada no ha estat permès (ensenyament en català, diaris i revistes de gran tiratge, televisió, cinema, etc.) En una època en què la cultura de masses pren unes dimensions extraordinàries, aquesta prohibició significa que la llengua i la cultura catalanes estan fatalment condemnades a l'extinció (genocidi cultural o etnocidi) si el moviment democràtic no ho impedeix amb una actitud combativa i militant contra aquesta política. Justament aquestes prohibicions indiquen com el règim franquista tem el moviment nacional català com a fenomen que atempta contra la "Unidad" i que facilitaria el desvetllament d'un ample i massiu moviment democràtic nacional.

2. Penetració de la ideologia espanyolista

Com a conseqüència de la situació que hem descrit, la difusió de la ideologia espanyolista dominant ha pres una magnitud considerable. Ja hem vist quines eren les arrels ideològiques del franquisme en ordre a l'opressió nacional: la Falange només ha estat la penúltima expressió de la ideologia espanyolista o explícitament imperialista, segregada per l'aristocràcia - espanyola, en els seus orígens i més endavant pels sectors més retrògrades de la societat espanyola (burguesia oligàrquica, sectors més reaccionaris de l'Exèrcit i de l'Església, petita burgesia castellana, etc.). Aquesta ideologia ha resultat particularment eficaç a mesura que s'estenien els efectes de la repressió de la informació portada a terme pel règim amb l'ajut de tots els mitjans, per tal de deformar la realitat històrica i d'amagar sobretot el passat pròxim, plataforma eficaç de tota acció futura. En aquesta repressió sistemàtica de la informació l'escola ha estat un element fonamental en mans del règim, cada dia més difícil de contra-restar, a mesura que els testimonis o els protagonistes de l'època republicana anaven fent-se menys nombrosos amb el pas dels anys, tant dins la societat catalana com a la resta de l'Estat espanyol.

Es veritat que en temps de la República certs sectors populars espanyols encara es deixaven influir per formulacions i actituds centralistes: recordem les tempestuoses campanyes anti-Estatut que tingueren lloc sobretot a Castella i Aragó. Però també és veritat que aquestes campanyes reaccionàries van ser aviat contrarestades amb els avenços del moviment obrer i democràtic: la mobilització dels treballadors madrilenys a favor dels drets autonòmics de Catalunya l'any 1934, amb motiu de la campanya de la Lliga contra la Llei de Contractes de conreu, n'és una clara prova.

En tot cas, és desgraciadament cert que alguns sectors populars espanyols són avui encara instruments dels opressors de la nacionalitat catalana, sobretot gràcies a l'escola i als mitjans de massa controlats pel règim, però es tracta generalment d'actituds primàries que poden fàcilment desaparèixer amb els progressos del moviment democràtic. Més delicat és el problema que presenten alguns estudiants, professionals, etc., que es mostren vulnerables a la ideologia espanyolista o explícitament imperialista reelaborada per la Falange. En els darrers temps, fins i tot alguns nuclis d'immigrants residents a Catalunya es mostren permeables a aquesta difusió. Més endavant tornarem a parlar d'aquesta influència.

3. Aspectes de l'opressió nacional

Cal insistir en el fet que la ideologia espanyolista no ha perdut ni un bri de la seva virulència. El quadre que hem descrit més amunt de la política cultural franquista s'aplica inexorablement. Així que els avenços del moviment democràtic imposen unes condicions mínimament favorables al desenvolupament de la cultura catalana, els mecanismes repressius actuen per contrarestar-les: el pla Suárez, col·locat també enfront dels progressos que feia l'ensenyament del català a la universitat, n'és un exemple irrefutable. Però la repressió actua en tots els camps. Ja ens hem referit a les traves cada vegada més nombroses amb què es pretén d'estirilitzar el moviment de la Nova Cançó. Recordem la persecució de tota mena de revistes catalanes, en la qual la prohibició de "Presència" i "Gorg" són els exemples més recents i prou significatius. Un altre cas és el dels programes radiofònics en català, els quals malgrat la seva migradesa començaven a prendre una certa amplitud que ha estat dràsticament tallada: el fet que estiguin prohibides les emissions esportives, comercials i semblants en català demostra que el règim no està disposat a permetre l'ús del català com a llengua de masses. Aquesta mateixa preocupació és la que ha portat recentment a prohibir l'ús del català a l'estadi del F. C. Barcelona, on s'havien imposat els anuncis i comunicats bilingües.

Darrerament aquesta repressió ha tornat a prendre el caràcter de persecució violenta - com en els anys de la immediata postguerra -, per obra d'un autoanomenat "Partido Español Nacional Socialista", que té tota l'aparença d'una organització parapolicia. No és gens sorprenent que les víctimes del terrorisme del PENS (Cinc d'Oros, Enciclopèdia Catalana, Central del Llibre Català, etc.) siguin entitats netament de sentit democràtic, la majoria catalanes i, en el cas de les llibreries, empreses d'interès cultural que es preocupen de donar als llibres i a la cultura catalana un lloc destacat. Fins i tot els centres religiosos assaltats (local d'"Agermanament", oficines del bisbat) són centres des d'on es projecta una actitud de respecte o defensa de la llengua i la cultura catalanes.

Finalment, noves mostres de la violència amb què el règim reprimeix qualsevol temptativa pràctica reivindicant l'ús oficial de la llengua catalana es troben en els casos del professor Jordi Carbonell i de mossèn Lluís M. Xirinacs: A primers de 1971 Jordi Carbonell fou empresonat i processat per haver exigít el dret de declarar en català davant la policia i l'autoritat judicial, i últimament - amb motiu de la detenció de 113 ciutadans reunits a l'església de Maria Mitjancera el dia 28 d'octubre de 1973 - ha estat maltractat amb tortures físiques i morals pel fet d'insistir en l'exigència d'aquest dret. És ben significativa, en aquest sentit, la referència que en fa el Director General de Seguretat en la multa que li ha imposat: "En el interrogatorio que se le hizo en la Brigada Social a consecuencia del encierro en el Monasterio de Montserrat, se negó rotundamente a hablar en castellano, siguiendo la misma actitud ante el Juzgado, por lo que pasó a disposición del TOP, ante el que adoptó la misma postura, por lo que fue ingresado en la enfermería de la prisión para observación psiquiátrica, que le califican como una notoria amenaza para la conciencia social y revela su destacada personalidad de agitador y su manifiesta peligrosidad para el orden público". M. Xirinacs és un exemple vivent del paper polític que l'ús del català comporta. Nascut en una família de l'alta burgesia, els seus pares li parlaren de petit en castellà: la seva primera actitud de protesta ja va ser d'adoptar la llengua del seu poble, en lloc de la imposada, ni que fos per via familiar. Després, els enfrontaments amb l'administració han estat nombrosos: entre ells, sobresurten les vagues de fam encetades el 25.12.70 (solidaritat amb els processats bascs de Burgos i reivindicació del dret d'autodeterminació per als Països Catalans; duració, 21 dies) i l'1.12.73 (petició de llibertat dels 113 detinguts a Santa Maria Mitjancera, un dels quals era ell mateix; duració, 42 dies). En les seves reivindicacions públiques, sovint en escrits fets durant aquestes vagues, com el del 25.12.70 que li ha comportat un procés al TOP per propaganda il·legal, l'exigència de l'ús públic del català s'ha trobat en primer pla, exigència recolzada en la seva actitud de contestar als jutges en català, de rebutjar la signatura de declaracions judicials que no hi estiguin escrites i de negar-se a respondre al TOP (judici del 26.1.74) quan el president no l'autoritza a parlar en llengua catalana.

IV. EL MOVIMENT DE REIVINDICACIÓ NACIONAL

Sembla indiscutible que una política autènticament democràtica s'ha de proposar, entre les seves reivindicacions, l'alliberament de l'opressió nacional de Catalunya, el desenvolupament sense traves de la cultura catalana fecundada per una cultura autènticament popular, la plenitud d'ús del català sense traves directes ni indirectes. Ja hem vist que aquest era el camí que s'havia iniciat en temps de la República i que aquest procés es radicalitzava i s'ampliava amb els avenços del moviment democràtic.

Avui dia certs sectors de la burgesia catalana semblen encapçalat el moviment reivindicatiu dels drets de la llengua i la cultura catalanes. Cal fer dues observacions sobre això: en primer lloc, només certs nuclis (minoritaris dintre la pròpia classe) formulen plataformes reivindicatives serioses. Tinguem en compte que el suport financer que aquests sectors molt minoritaris de la burgesia catalana dediquen a plataformes poc sospitoses des del punt de vista classista - és a dir, amb control netament burgès -, és ben migrat, si el comparem amb els esforços que la burgesia catalana dedica a plataformes classistes més clares (institucions de l'Opus, organismes més o menys oficials). És tan gran la desproporció dels esforços en cada direcció que això sol servir per desmentir el mite del catalanisme de l'alta i mitjana burgesia catalanes.

En segon lloc, fins i tot els sectors de la burgesia nacional fortament compromesos en les reivindicacions culturals, tenen uns plantejaments polítics absolutament contradictoris amb aquestes reivindicacions. En efecte, no estan disposats a jugar fins a les últimes conseqüències una política democràtica plenament alliberadora de l'opressió nacional, ja que això suposaria la pèrdua dels mecanismes de control social i econòmic del poder.

Més complexes són les posicions ideològiques i polítiques dels treballadors intel·lectuals i de la petita burgesia urbana i rural. D'una banda, un petit sector d'aquestes forces és netament reaccionari i participa de la influència ideològica de l'oligarquia: no és estrany, doncs, que la component espanyolista (en la forma més atenuada "regionalista") figurei clarament en les seves posicions. Un altre sector, bàsicament progressista, és mostra en ordre a les reivindicacions nacionals influït pels prejudicis espanyolistes a causa de les seves flaqueces ideològiques, malgrat tractar-se de nuclis combatius i influents en el moviment democràtic; són, doncs, ideològicament inestables i inconsistents. Finalment el sector més nombrós d'aquestes forces integra, en les seves posicions democràtiques, una component fonamental quant a l'alliberament nacional de Catalunya i a les seves reivindicacions culturals. Aquest sector, doncs, té un paper molt més important en la lluita contra l'opressió nacional.

La coalició de les classes populars en la lluita contra l'opressió nacional i per les llibertats democràtiques, ha de ser encapçalada per les classes treballadores, obrers i camperols. Són els protagonistes i els beneficiaris més clars d'una política cultural democràtica, en la qual el real desenvolupament de la cultura catalana i la plenitud d'ús del català, ocupen un lloc primordial, no pas per raons tàctiques sinó per exigències profundes teòriques i pràctiques. Essent les úniques forces que poden encapçalat la lluita per la democràcia, essent la classe obrera l'única classe capaç d'acabar amb l'exploació de l'home per l'home, són també inquestionablement les classes directores del moviment alliberador, en la qual la fi de l'opressió nacional de Catalunya i de les altres nacionalitats oprimides de l'Estat espanyol és implícita.

V. ELEMENTS DE DISCUSSIÓ

Una de les primeres tasques que se'ns imposa als democrates catalans és la del desemascarament ideològic de la qüestió nacional. Tres són, en aquest sentit, els principals corrents ideològics que impedeixen el progrés de la lluita per les reivindicacions nacionals del poble català: els corrents espanyolistes, el corrent pragmàtic i el corrent catalanista burgès.

1. Els corrents espanyolistes

Aquests corrents es manifesten en diverses formes, la més extrema de les quals és la feixista, però que no és sempre la més perillosa actualment. Examinem-ne les principals.

a) - Ideologia feixista. Ja hem descrit més amunt les característiques d'aquesta ideologia com a principal component de l'opressió nacional sota el franquisme. És fàcil de desemascarar aquesta ideologia (netament imperialista, autoritària, etc.) per part de qualsevol democrata mínimament preparat. La seva oposició de principi amb qualsevol mena de corrent democràtic - i no cal dir socialista - ens estalvia de repetir arguments que, d'altra banda, s'han evidenciat al llarg d'aquest treball.

b) - Ideologia del "regionalismo bien entendido". És la línia de defensa a la qual la pressió democràtica i popular ha obligat al règim a retirar-se. Era important en els medis monàrquics i en els sectors republicans conservadors de la pre-guerra. Ara sembla ser de nou defensat per alguns sectors del règim: monàrquics, nuclis de l'Opus, i també alguns "centristes" del Movimiento (el cas Fraga Iribarne, amb la seva proposta fracassada de "diálogo de las lenguas", seria prou representatiu). De fet, avui aquest corrent representa la formulació teòrica-pràctica dels tecnòcrates i influeix en la política cultural repressiva aplicada pels ministeris d'Informació i d'Educació. La contradicció fonamental d'aquesta política és que, si bé accepta certes manifestacions de la cultura catalana, impedeix per tots els mitjans, al mateix temps, que surti dels nuclis minoritaris cultes. No és altra cosa que l'aplicació concreta, en l'àmbit "regional", de la política repressiva portada a terme quant a la informació, quant a l'educació i quant a la cultura, en l'àmbit general de l'Estat espanyol: allò que es tolera en certes revistes ("Cuadernos para el Diálogo", "Triunfo", "Destino", etc.); per raons notament oportunistes, no es tolera als diaris; allò que es tolera als diaris no es tolera a la ràdio i a la TV; un esquema semblant es pot aplicar a altres manifestacions (teatre, cinema, llibres, revistes, etc.) segons l'audiència que tinguin; en educació el marc és més complex però la repressió s'aplica també amb aquests principis. En les seves formes més liberals, la ideologia centralista del "regionalismo bien entendido" no s'escapa de les contradiccions que hem assenyalat.

c) - Ideologia anticatalanista pseudo-progressista. Abans de la guerra aquest no era important, bé que en certes èpoques va jugar perillosament contra la unitat de la classe obrera: el cas del lerrouxisme, a la primera del segle XX, és prou conegut; també van caure en una deformació semblant alguns sectors de la FAI durant la República. Sota el franquisme, aquest corrent centralista pretesament progressista ha aparegut en alguns nuclis universitaris i en certs militants obrers. Per justificar les seves posicions, els defensors d'aquest corrent atribueixen un origen exclusivament burgès al catalanisme, consideren que les reivindicacions nacionals només interessen a la burgesia i minimitzen els drets de la llengua catalana postulant que "el català és la llengua de la burgesia".

Aquests arguments no són nous i no és difícil trobar-ne un clar antecedent en el falangisme, ideològicament interessat a subratllar fins a la caricatura la influència burgesa en el catalanisme (cfr. els llibres i els articles de Maximiano García Venero). Aquí ens interessa destacar els aspectes més clarament reaccionaris d'aquest corrent.

Cal tenir en compte, en primer lloc, que l'alta burgesia catalana és al mateix temps que part integrant de l'oligarquia financera-terratinent, antinacional i, sovint, castellanoparlant. En efecte, no sols és espanyolista culturalment, i per tant francament anticatalanista, sinó d'expressió castellana. Ja hem vist que el nucli principal de la burgesia catalana no s'interessava ni tan sols per la promoció de la llengua i la cultura catalanes i que les seves inquietuds culturals es dirigien cap a altres iniciatives més conformes als seus interessos de classe. Però fins i tot el sector de la burgesia d'expressió catalana, vagament catalanista, no té cap interès seriós en el ple desenvolupament de la llengua i la cultura del nostre poble i combrega amb els principis del "regionalismo bien entendido" que hem denunciat més amunt. (Quant al sector més "catalanista" de la burgesia, absolutament marginal, ens hi referirem en un epígraf especial més endavant). Afirmar, doncs, que "el català és la llengua de la burgesia" és falsificar d'arrel una realitat molt diferent. En aquest context, l'última manifestació d'aquesta actitud que es formula en la prohibició "no me hable en el idioma del opresor" (!) no solament és una tràgica aberració, sinó una clara actualització dels eslògans falangistes dels anys de la guerra i posteriors ("si eres español, habla español").

Més matisada - però no menys perillosa - és la formulació en termes absoluts segons la qual "el castellà és la llengua de la classe obrera". És cert que avui dia el proletariat de Catalunya està format per un gran nombre d'obers castellanoparlants, i això imposa als democrates catalans l'obligació d'elaborar un programa cultural més costós que el que s'aplicaria en un país unilingüe, però perfectament realitzable. Són bastants els països que es troben amb nuclis de població que parlen una llengua que no és la del país d'adopció (Finlàndia, Bèlgica - regió de Brusel·les -, Ucraïna oriental, etc.), però aquest fet, que obliga a una política de respecte a les minories (incloent-hi, sovint, el bilingüisme oficial), no impedeix el ple desenvolupament cultural i lingüístic autòcton.

Cal advertir, quant al nombre real d'obers castellanoparlants, que és una qüestió que sol plantejar-se a nivell d'elucubració, sense dades verificables. No oblidem que el cens municipal es desinteressa totalment d'una dada tan important al nostre país com és la llengua habitual del ciutadà i que aquest oblit té una clara significació política. De tota manera, fins i tot els organismes oficials es veuen obligats a reconèixer que el fenomen de la castellanització del poble català - objectiu ambicionat explícitament pel franquisme - no és tan important com esperaven. Així, la CNS ha portat a terme (1973) una enquesta entre treballadors nascuts fora de Catalunya residents a Barcelona i ha donat els següents resultats: un 34,4 % parlen català; un 54% l'entenen però no el parlen; i un 11,6 % no l'entenen (entre aquests hi ha immigrants molt recents i força obrers vells). D'altra banda, un 43,6 % de treballadors manifesten que els seus fills parlen català i d'aquests, aproximadament la meitat, diuen que el parlen sempre. És cert que aquestes dades s'aplicarien, sembla, a Barcelona - ciutat, on l'augment demogràfic per immigració s'ha reduït els últims anys, però les conclusions, en tot cas, no deixen de ser sorprenents si tenim en compte els tòpics que circulen sobre la qüestió. En efecte, si a aquests percentatges afegim els dels obrers catalans, que no són tan pocs com afirmen certes opinions, arribarem a la conclusió que el fenomen de la castellanització del proletariat no té la magnitud que se li sol atribuir.

D'altra banda, ¿qui ha consultat seriosament el proletariat per poder parlar en nom dels seus interessos reals en la qüestió cultural i lingüística? ¿No és caure en paternalisme dir que el proletariat desitja una cosa o una altra si no pot discutir lliurement i expressar correctament les seves opinions? ¿Com s'explica la tendència real de l'adopció del català, sigui com a primera llengua o com a segona, per bona part dels immigrants, si no és per una absència de prejudicis anticatalans en la seva immensa majoria?

Finalment, hi ha una part de les classes treballadores (indústries tradicionals, sector de serveis, etc.) que són netament catalanoparlants. No hem d'oblidar els sectors de la població que van jugar un paper tan important en la lluita nacional - recordem el CADCI - i que ara participen també en la lluita per la democràcia i, en molts casos, pel socialisme. Una cosa semblant podríem dir del proletariat de comarques allunyades del cinturó industrial de Barcelona, i dels camperols, part no gens menyspreable de les classes treballadores.

En resum, el fet que avui a Catalunya una part important de les classes treballadores sigui castellanoparlant no ha de significar cap fre per al desenvolupament de la cultura i la llengua catalanes. Al contrari, sentir aquest desenvolupament com una aspiració pròpia, és la forma concreta de participar plenament en les aspiracions populars.

¿Quin sentit té, doncs, el mite "el català; llengua de la burgesia" / "el castellà, llengua del proletariat"? Només un, i és el d'actuar, de manera conscient o inconscient, com a perillosa arma de divisió de les forces populars, afeblint la lluita per la unitat de la classe obrera i per la democràcia.

2. El corrent pragmàtic

Com tot plantejament que es considera pragmàtic, aquest corrent pretén de presentar-se ideològicament "neutre". Els seus defensors, pertanyents o no a organitzacions polítiques, no posen en dubte la bondat o la justificació de les reivindicacions nacionals i, en un pla de principis, es mostren d'acord amb els postulats de defensa de la llengua i la cultura catalanes. L'argument que utilitzen contra l'ús del català o, eventualment, per la postposició de les reivindicacions nacionals en una plataforma unitària, es planteja sempre en un pla tàctic: per raons d'eficàcia, per facilitar la lluita unitària, etc. La fragilitat d'aquesta argumentació és òbvia: o bé estem plenament convençuts de la justesa de les reivindicacions nacionals, i en aquest cas hem d'informar tots els plantejaments democràtics que afecten al nostre poble; o bé no n'estem convençuts, i en aquest cas fem servir la tapadora de l'"eficàcia" per ocultar confusions i errors perillosos.

En un pla molt funcional, hi ha una manifestació atenuada d'aquesta tendència. És el cas, que es presenta bastant sovint, d'una reunió o assemblea democràtica, en la qual hi ha una minoria d'assistents que, tot i ser residents a Catalunya, manifesten no entendre el català: aleshores els partidaris de la solució pragmàtica consideren que val més imposar l'ús del castellà per tal de "facilitar la discussió". ¿És vàlid aquest argument? En la majoria de casos creiem que no, perquè cau en algunes confusions.

En primer lloc, segons l'enquesta de la CNS - i ens hi referim precisament pel seu caràcter no dubtós quant a catalanisme -, els obrers no catalans aprenen el català en menys de dos anys per parlar - ho un 11,2% (és a dir, gairebé la meitat dels qui el parlen) i per entendre'l un 21,2% (és a dir, gairebé la meitat dels qui l'entenen). Si un terç dels obrers immigrants, els quals estan en unes condicions absolutament desfavorables per "sentir" parlar català - viuen en ghettos unilingües, freqüenten ambients segregats per raons polítiques dels centres culturals catalans, treballen generalment en grups castellanoparlants (peonatge de grans fàbriques, construcció, obres públiques, etc.) -, acaben coneixent la nostra llengua en menys de dos anys, ¿què cal esperar dels estudiants, dels professionals, dels funcionaris immigrants que són més privilegiats culturalment i que solen saber ja una segona llengua (v. gr. francès) i que viuen en medis on senten parlar diàriament el català? En aquests casos la coneixença del català, ni que sigui passivament (és a dir, per entendre'l, no pas per parlar-lo), es pot produir al cap de tres o quatre mesos. No oblidem que el català és una llengua molt pròxima al castellà i que està demostrat que un castellanoparlant que sàpiga ja una segona llengua (generalment el francès) pot entendre'l en qüestió de setmanes.

En segon lloc, convé subratllar que el que s'exigeix a les assemblees democràtiques no és pas l'ús exclusiu de la llengua catalana en els debats, sinó l'ús lliure de les dues llengües, el català i el castellà, a elecció de l'interessat.

En tercer lloc, la imposició autoritària del castellà perquè una minoria afirma no entendre el català és una deformació de l'esperit democràtic. L'obligació de tot democrata autèntic és explicar als interessats que l'ús lliure de les dues llengües no és cap arbitrarietat (a més de les raons de principi hi ha també unes raons pràctiques: si a cada reunió que tingués lloc a Catalunya aplicàvem el criteri de fer servir la llengua dels assistents forasters, resultaria que ben poques vegades podríem usar públicament el català). És més: cal promoure una conducta militant que consisteix a establir els mecanismes pràctics necessaris perquè el company que realment desconeix la nostra llengua, rebí simultàniament o al final un resum de les intervencions en català. Si no actuem

així ens trobaríem amb la dolorosa paradoxa que allò que els feixistes espanyols van imposar per força el 39, la prohibició de l'ús públic del català, actualment s'aplicaria de grat per antifranquistes !.

Per acabar diguem que hi ha casos en què, ara com ara, pot ser justificat l'ús exclusiu d'una llengua. Així, en el cas d'una assemblea d'obres de la construcció o de peons, en què la gran majoria sigui castellanoparlant, és natural en les actuals circumstàncies que la llengua de treball sigui el castellà: els mecanismes de traducció simultània serien literalment impossibles en les actuals circumstàncies. Aquest mateix principi pot aconsellar en alguns casos l'ús d'alguna altra llengua, per exemple, l'àrab, en una reunió de peons d'obres públiques. (Casos semblants es produeixen a les zones industrials de forta immigració de França, Alemanya, etc.)

3. El corrent catalanista burgès

Aparentment certs sectors de la burgesia catalana estan interessats a presentar - se com els principals defensors dels drets de la llengua i la cultura catalanes; aparentment es presenten també com la força que ha estat històricament promotora i defensora de les reivindicacions nacionals de Catalunya. Cal sotmetre aquesta pretensió a crítica perquè la burgesia nacional catalana no ha estat l'única ni la més important de les forces que han impulsat les reivindicacions nacionals. No ha estat l'única ja des del primer moment, al segle XIX: la burgesia no sols es va apropiat dels postulats catalanistes de la tradició popular i progressista sinó que es va esforçar, amb notable eficiència, a fer oblidar aquests precedents.

En els nostres dies caiem en el parany que la mateixa burgesia ens prepara si acceptem acríticament els seus plantejaments polítics. En primer lloc, la burgesia és l'única que té possibilitats de manifestar - se públicament, ni que sigui en forma mitigada, ja que és l'única força "catalanista" tolerada pel règim. En segon lloc, la burgesia catalanista, com hem vist més amunt, només és un sector - i reduït - de la burgesia catalana. En tercer lloc, el seu catalanisme és fràgil, en general merament culturalista, perquè participa d'una concepció regionalista reaccionària i no accepta les bases d'una transformació democràtica profunda de la societat catalana i de l'espanyola, perquè posa en perill els seus interessos de classe.

VI. CONCLUSIONS

=====

Segons el que hem dit, una campanya per l'oficialitat de la llengua catalana, per la plenitud d'ús del català i reconeixença de tots els seus drets, no apareix com una iniciativa d'interès secundari, sinó com un postulat de gran interès en la lluita per les llibertats democràtiques. Fins ara iniciatives semblants a aquestes havien estat iniciades per sectors burgesos o vinculats a la burgesia, per les raons que acabem d'examinar. Altres han estat portades a terme per grups més reduïts i sense possibilitats. Ha arribat el moment que les forces populars prenguin una iniciativa pública en aquest sentit - com en general en el de la lluita contra l'opressió nacional - i l'Assemblea de Catalunya no pot desatendre - la.

Les accions a emprendre són múltiples i a diferents nivells. En un pla polític podríem elaborar un esbós de programa, que cal enriquir amb la discussió, en els termes següents:

a) - Sobre l'ús oficial del català. Imposar l'ús oficial de la llengua catalana segons l'Estatut d'autonomia, com a primer pas per a un perfeccionament ulterior de l'estatut lingüístic del català, d'acord amb la voluntat lliurement expressada pel poble de Catalunya.

b) - Sobre l'ensenyament. Superació de les consignes del tipus "català a l'escola", exigint escoles i centres d'ensenyament catalans, que en el nostre context seran necessàriament democràtics. L'ensenyament a tothom, especialment per a les classes treballadores; organització de l'ensenyament al servei de la societat. Admissió de ple dret de la llengua catalana, com a vehicle de cultura. Protecció de les minories culturals residents a Catalunya (castellanoparlants, gallecs, aranesos, àrabs), implantant l'ensenyament en la seva llengua materna, amb aprenentatge del català com a segona llengua.

c) - Sobre els mitjans de difusió. No poden pertànyer exclusivament a un individu o a un grup privat; han de ser autènticament representatius i el públic ha de poder controlar - los. Hi ha d'haver real llibertat d'expressió amb control democràtic. Cal que el català tingui entrada normal, sense traves directes ni indirectes, en els mitjans de massa i disposi de premsa diària, de publicacions periòdiques, de ràdio, de televisió, de cinema i de totes les formes necessàries per a una cultura de masses.

d) - Sobre associacions i institucions culturals. La llibertat d'associació i de reunió són imprescindibles per al desenvolupament cultural d'un poble. Cal restablir les institucions catalanes que encara tinguin justificats els seus fins i crear - ne de noves, adequades a les necessitats actuals. Cal fonamentar la promoció cultural a tots els nivells i en tots els sectors de la

societat, especialment entre els immigrants per tal de posar - los en contacte amb la realitat cultural del país on viuen i treballen. La llengua catalana ha de ser el vehicle de les institucions catalanes.

Orientats cap aquesta perspectiva, hem d' impulsar des d' ara iniciatives democràtiques amb un potencial combatiu i mobilitzador que no sempre ha estat ben comprès pel moviment antifranquista. Cal defensar les posicions que hem esbossat en aquest report, no pas a accions o mesures marginals, sinó com a components fonamentals de la lluita democràtica. En aquest sentit, les discussions polítiques, les tasques a nivell personal, els intents aclaridors de les confusions que pateixen molts companys de la lluita antifranquista, poden jugar un paper molt important. (En aquest sentit, l' esforç de convèncer un company de lluita perquè abandoni la seva actitud obstaculitzadora de l' ús públic del català o bé, en alguns casos, perquè aprengui, dintre les seves possibilitats, el català, almenys per entendre ' l, són tasques que no s' han de minimitzar. Tot esforç per eliminar punts de fricció entre els diferents corrents democràtics és útil a la lluita antifranquista).

Si l' Assemblea de Catalunya aconsegueix que aquesta campanya per l' oficialitat del català i per la reconeixença dels drets de la llengua i la cultura catalanes sigui perfectament compresa pels combatents antifranquistes i la incorporin a les pròpies reivindicacions, s' haurà fet un pas endavant en el camí de la unitat i en la lluita contra l' opressió nacional i la dictadura, perquè s' haurà incrementat la base real popular del moviment democràtic nacional, tan temut per l' oligarquia que sosté el règim franquista.

Barcelona, octubre del 1973 - gener del 1974 .

=====

NOTA DE REDACCION:

De común acuerdo con la Comisión de la Asamblea de Cataluña, autora de este "Report" sobre el uso oficial del catalán, API ha efectuado una edición especial de este Documento nº 5. Reproduciendo por una parte la versión catalana original en una tirada de 4.000 ejemplares y publicando una versión castellana en unos 1.000 ejemplares aproximadamente. Es esta la primera edición catalana del Documento. La segunda en catalán y la castellana aparecerán próximamente.

=====